

OBSAH.

PŘEDMLUVA	5
KAPITOLA I. ÚKOLY PEDIATRIE. VÝUKA PEDIATRŮ	7
Úkoly pediatrie 7 — Výuka pediatrů 8	
KAPITOLA II. HISTORIE DĚTSKÉHO LÉKAŘSTVÍ	9
Vývoj pediatrie u nás 10	
KAPITOLA III. PÉČE O DÍTĚ V ČSR A SSSR	13
Péče o dítě v ČSR 13 — Péče o dítě v SSSR 14	
KAPITOLA IV. ORGANISACE ZDRAVOTNÍ PÉČE O DÍTĚ	16
Dětská zařízení	17
Dětský sektor KÚNZ 17 — Dětský sektor OÚNZ 17 — Jesle 18 — Kojenecké ústavy 19 — Dětské domovy pro děti od 1—3 let 19 — Dětské ozdravovny 19 — Dětské ústavy léčebné a ošetrovací 19	
Kádry	20
Pediatri 20 — Střední zdravotnický personál 20 — Nižší zdravotnický personál 20 — Pedagogický personál 20 — Ostatní personál 20	
KAPITOLA V. ZDRAVOTNICKÁ OSVĚTA V PÉČI O DÍTĚ	21
V ženské poradně 22 — V porodnických a novorozeneckých odděleních 23 — Na dětském oddělení nemocnice 24 — V dětském oddělení střediska 25 — V jeslích 25 — V mateřských školách a školkách 25 — V ostatních dětských zařízeních 26 — Výchova dětí základním zdravotnickým pravidlům 26	
KAPITOLA VI. ROZDĚLENÍ DĚTSKÉHO VĚKU	27
Nitroděložní období	28
Období natální	28
Období novorozenecké	30
Období kojenecké	31
Věk batolivý	32
Věk předškolní	32
Věk školní	33
Období mladistvých	33
KAPITOLA VII. RŮST A VÝVOJ	35
Vývoj délky	44
Měření dítěte 44	
Vývoj váhy	44
Vážení dítěte 46	
Vývoj jednotlivých částí těla	48
KAPITOLA VIII. NERVOVÁ SOUSTAVA	58
Embryologické poznámky	58
Anatomické poznámky	59
Učení I. P. Pavlova	62
Makarovská nemocnice 62 — Sovětští pediatri ve výzkumu fyziologie mozku dítěte 63 — Vyšší nervová činnost u dětí 64 — Výzkum podmíněných reflexů 65 — Vznik podmíněných reflexů 65 — Fázové stavy v činnosti mozkové kůry 67 — Mozková kůra a vnitřní orgány 68 — První a druhá signální soustava 68 — Typy vyšší nervové činnosti 70 — Hygiena vyšší nervové činnosti 71	

Reflexy 73 — Meningeální jevy 76 — Mechanická a elektrická dráždivost 76
 — Vyšetření motoriky a citlivosti 76 — Liquor cerebrospinalis 77 — Rtg.
 snímky lebky 79 — Ventrikulografie, encefalografie 79 — Elektroencefalo-
 grafie 80

KAPITOLA IX. NEUROPSYCHICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE, JEHO HODNOCENÍ, VÝCHOVA	83
Novorozenec 83 — Kojenec v 1.—3. měsíci 83 — Kojenec ve 3.—6. měs. 85 — Kojenec 6—12 měsíců 91 — Věk 1—3 léta 91 — Věk 4—7 let 93 — Věk 7—12 let 94 — Věk 13—18 let 94	
Anatomický a funkční vývoj smyslových orgánů	95
Zrak 95 — Sluch 96 — Hmat, kožní citlivost 96 — Čich 96 — Chut' 97	
Hodnocení psychického a motorického vývoje dítěte	97
Vývoj pohybových schopností 98 — Vývoj dětské hry 101 — Vývoj pozorovačích a poznávacích schopností 102 — Jak se vyvíjí dětská řeč 102 — Vývoj vztahu dítěte k dospělým a dětem 103	
O výchově zdravých dětí	105
Výchova novorozence 106 — Výchova kojence 106 — Výchova batolete 107 — Předškolák 109 — Školák 110	
Výchovná práce s nemocnými dětmi	113
KAPITOLA X. HYGIENA DÍTĚTE	116
Čistota v péči o dítě 116 — Ochrana před infekcí 116 — Ochrana před úrazy a neštěstími 117 — Režim 117	
Dodržování režimu	117
Denní rozvrh pro děti od 3—6 měs. v jeslích 118	
Denní rozvrh pro děti od 6—10 měs. 118	
Denní rozvrh pro děti od 10—18 měs. 119	
Denní rozvrh oddělení menších batolat 119	
Denní rozvrh v oddělení batolat 119	
Rozvrh dětí v mateřské škole 119	
Rozvrh denního programu mladších školáků 120	
Program dne v pionýrském táboře 120	
Režim při putování pionýrů 120	
Program dne pro děti v zotavovnách od 7—8 let 122	
První ošetření novorozence	124
Koupání a péče o kůži	127
Oblékání	129
Zacházení s plenami a prádlem 134	
Obutí	134
Lůžko	135
Kočárek	136
Spánek	136
Dětský koutek, dětský pokoj	137
Pobyt na čerstvém vzduchu a slunci	137
KAPITOLA XI. KOSTNÍ SYSTÉM	139
Normální ossifikace 140	
Vyšetření kostního systému	141
Zuby	144
KAPITOLA XII. SVALSTVO	148
Dráždivost na elektrický proud 148 — Mechanická dráždivost 149	
Vyšetření svalstva	150
Rozvoj muskulatury 150 — Atrofie svalová 150 — Hypertrofie svalová 150 — Tonus svalový 151	

KAPITOLA XIII. KŮŽE A PODKOŽÍ	153
Kůže 153 — Vlasy 154 — Nehty 154 — Mazové žlázy 154 — Potní žlázy 155	
Změny na kůži	156
Překrvení 156 — Bledost 156 — Cyanosa 157 — Vyrážky kožní 159 — Krvácení do kůže 160 — Zánětlivé změny 160	
KAPITOLA XIV. ÚSTROJÍ DÝCHAČÍ	166
Nos	166
Vedlejší dutiny nosní	166
Sinus maxillaris 166 — Sinus frontalis 166 — Sinus sphenoidalis 166 — Cellulae ethmoidales 167	
Hltan	167
Adenoidní vegetace 167 — Tonsily 168	
Hrtan	169
Trachea	169
Průdušky	169
Plice	169
Rtg. vyšetření 170	
Hilus	174
Mediastinum	174
Dýchání	175
Vyšetření dýchacího traktu	176
Aspekce 176 — Perkuse 180 — Auskultace 181	
Vyšetření roentgenové	182
Radové snímkování se štítu 185 — Snímky vrstevové 186 — Bronchografie 186	
Tracheobronchoskopie	186
Vyšetření sputa	186
Ostatní pomocná vyšetření	186
KAPITOLA XV. SYSTÉM SRDEČNÍ A CEVNÍ	187
Fetální oběh krevní	188
Oběh krevní u novorozence	188
Rentgenové vyšetření	189
Činnost srdeční	191
Tlak krevní	192
Elektrokardiogram	193
Elektrofonokardiogram	196
Katetrizace srdeční	196
Funkční zkoušky oběhového ústrojí	197
Vyšetření systému srdečního a cévního	197
Anamnéza 197 — Aspekce 197 — Palpace 197 — Poklep 199 — Poslech 199	
Změny krevního tlaku	200
Poruchy frekvence a rytmu srdečního	201
Tachykardie 201 — Bradykardie 201 — Extrasystoly 201 — Cvalový rytmus 201 — Poruchy převodu 201	
Patologické změny na rentgenu	203
KAPITOLA XVI. ÚSTROJÍ TRÁVICÍ	206
Dutina ústní	206
Jícen	207
Žaludek	207
Embryologický vývoj intestinálního traktu	209
Duodenum	209

Tenké střevo	210
Tlusté střevo	210
Činnost gastrointestinálního traktu	212
Činnost úst	213
Kousání 213 — Sekrece slin 213 — Polykání 214	
Činnost žaludku	214
Žaludeční sekrece	215
Činnost tenkého střeva	217
Trávení a absorpce bílkovin ve stěvě 218 — Trávení a absorpce uhlovodanů ve stěvě 218 — Trávení a absorpce tuků ve stěvě 218	
Činnost tlustého střeva	219
Bakteriální flora trávicí roury	220
Příznaky onemocnění trávicí trubice	221
Zvracení 221	
Stolice	223
Obstipace 225 — Zvětšení břicha 225 — Viditelné pohyby žaludku a střev 226 — Nechutenství 226 — Bolesti břicha 226	
Vyšetření trávicí roury	227
Průjemová onemocnění	227
Dyspepsia simplex 227 — Dyspepsia toxica 227 — Colitis 227 — Coeliakie 228	
KAPITOLA XVII. JÁTRA A PANKREAS	229
Játra 229 — Žlučník 229 — Žluč 230	
Zkoušky činnosti jaterní	230
Metabolismus uhlovodanový 231 — Metabolismus bílkovin 232 — Metabolismus tuků 233 — Metabolismus žlučových barviv a kyselin 233 — Zkoušky ostatní 233	
Žloutenka	234
Ikterus hemolytický 234 — Ikterus obstrukční 234 — Ikterus hepatocelulární 234	
Zvětšení jater (hepatomegalie)	235
Pankreas	235
Zkoušky činnosti slinivky břišní 236	
KAPITOLA XVIII. SLEZINA A MÍZNÍ UZLINY	237
Splenomegalie 237 — Punkce sleziny 238 — Lymfadenitis 238	
KAPITOLA XIX. SYSTÉM UROPOETICKÝ	240
Ledvina 240 — Pánvička 241 — Ureter 241 — Močový měchýř 241 — Močová roura 241	
Činnost ledvin	242
Normální moč a močení	245
Zkoušky činnosti ledvin	247
Vyšetření ledvin rtg. a urologické	248
Činnost ledvin u novorozenců	248
Poruchy činnosti ledvin a močového ústrojí	248
Změny ve složení moči	249
KAPITOLA XX. ŽLÁZY S VNITŘNÍ SEKRECIÍ	253
Hypofyza	253
Glandula pinealis	256
Thyreoidea	257
Příštítná tělíska	259
Thymus	260
Nadledvinky	261

Gonady	264
— Varle 264 — Vaječník 264	
Insulární orgán pankreatu	265
KAPITOLA XXI. KREVŇÍ SYSTÉM	267
Hematopoesa 267 — Období novorozenecké 269 — Věk kojenecký 271 — Děti starší 1 roku 272 — Děti nedonošené 273 — Množství krve 274 — Hematokrit 274 — Specifická váha krve 275 — Viskozita krve 275 — Sedimentace erytrocytů 275 — Osmotická rezistence erytrocytů 276 — Doba krvácivosti 276 — Doba srážlivosti 276 — Retrakce koláče krevního 276 — Resistence kapilár 277 — Hladina protrombinu 277 — Změny krevního obrazu u nemocných dětí 278	
KAPITOLA XXII. ENERGETICKÝ METABOLISMUS	281
Basální metabolismus 281 — Celková denní potřeba kalorií 284	
KAPITOLA XXIII. VODNÍ METABOLISMUS	289
Potřeba tekutiny v organismu 291 — Dehydratace 292	
KAPITOLA XXIV. BÍLKOVINY, UHLOVODANY, TUKY	293
Bílkoviny	293
Krevní bílkoviny 295 — Potřeba bílkovin v potravě 295	
Uhlovodany	298
Potřeba uhlovodanů v potravě 300 — Glykemie 300	
Tuky	301
Potřeba tuků v potravě 305 — Ketogenní dieta 305	
KAPITOLA XXV. MINERÁLNÍ METABOLISMUS	306
Minerální metabolismus 306 — Vápník 309 — Magnesium 312 — Natrium 312 — Kalium 312 — Fosfor 313 — Chlor 313 — Železo 314 — Měď 315 — Zinek 315 — Mangan 315 — Kobalt 315 — Jod 315 — Fluor 316	
KAPITOLA XXVI. ACIDOBASICKÁ ROVNOVÁHA	317
Ionogram 318 — Acidosa 319 — Alkalosa 319	
KAPITOLA XXVII. VITAMINY	324
Denní potřeba vitaminů 325	
Vitamin A	328
Skupina vitaminu B	329
Vit. B ₁ 329 — Vit. B ₂ 329 — Kyselina nikotinová 329 — Vit. B ₆ - Adermin 330 — Kyselina pantothenová 330 — Biotin 330 — Kyselina listová 330 — Vit. B ₁₂ - Inositol 331 — Cholin 331 — Kyselina paraaminobenzoová 331	
Vitamin C	332
Vitamin D	333
Infadin 333 — Infadin forte 333	
Křivice	334
Vitamin E	335
Vitamin F	335
Vitamin K	335
Vitamin P	336
KAPITOLA XXVIII. VÝŽIVA	337
Výživa přirozená	338
Laktace 339 — Kolostrum 344 — Zralé mléko 345 — Srovnání ženského mléka s kravským 347 — Výživa kojící matky 348 — Kontraindikace kojení 350 — Kojení 352 — Obtíže při kojení se strany matky 355 — Překážky se strany dítěte 356 — Příkrmování 357 — Odstavování 357 — Sběrna mateřského mléka 358	

Umělá výživa	359
Kraavské mléko 360 — Mléko přednostní 362 — Mléko homogenisované 362 — Mléko pasteurisované 362 — Kraavské mléko ve výživě kojenců 363 — Modi- fikace mléka kraavského 364 — Mléka sušená a odpařovaná 367 — Sunar 369 — Eviko 369 — Mléka okyselená 369 — Lakton 370 — Relakton 371 — Změny tuku v kraavském mléku 372 — Změny v obsahu uhlovodanů 373 — Změny v obsahu soli 373 — Změny v obsahu vitaminů 373	
Jidelníček umělé výživy	374
Počet krmení a dávky výživy 377 — Typy dětí podle kalorické spotřeby 380 — Jidelníčky pro děti do 3 let 381 — Recepty kojenecké dietetiky 386 — Pří- pravky používané ve výživě kojenců a malých dětí 389	
Technika umělé výživy	389
Mléčná kuchyně	391
Výživa dítěte staršího 1 roku	393
Výživová norma pro děti	400
Hromadné stravování dětí	401
KAPITOLA XXIX. NOVOROZENEC	404
Váha a délka 405 — Porodní nádor 407 — Fysiologický spád na váze 407 — Těhotenská reakce 408 — Ošetřování novorozenců 409 — Vyšetření novoro- zence 410	
KAPITOLA XXX. NEDONOŠENEC	412
Definice 412 — Klinický obraz nedonošence 413 — Prognosa nedonošenců 420 — Péče o nedonošence 421 — Péče o teplotu 423 — Krmení a výživa 424 — Dodávání kyslíku 424 — Boj proti infekci 424	
KAPITOLA XXXI. TEPLOTA	426
Zvýšení teploty 427 — Snížení teploty 427 — Měření teploty 428	
KAPITOLA XXXII. VYŠETŘENÍ DÍTĚTE	429
Anamnesa	429
Anamnesa rodinná 430 — Anamnesa vlastní 431	
Vlastní vyšetření	436
Aspekce 438 — Facies 438 — Celkové vyšetření 440	
Vyšetření hlavy	448
Oči 449 — Nos 449 — Uši 449 — Tváře 449 — Rty 449	
Krk	450
Hrudník	450
Plíce 451 — Srdce 453	
Břicho	454
Genitálie a krajina anální	455
Končetiny	455
Vyšetření neurologické	457
Dutina ústní	457
Vyšetření pomocná	461
KAPITOLA XXXIII. VYŠETŘOVACÍ A OŠETŘOVACÍ TECHNIKA	462
Tuberkulinové zkoušky	462
Monradova reakce 462 — Reakce Mantouxové 462 — Reakce Pirquetova 463 BCG test 463	
Injekce	466
Punkce	467
Infuse	470
Transfuse	472

Jiné vyšetřovací a ošetřovací zákroky	475
Výplach žaludku 475 — Klyzma 475 — Cévkování močového měchýře 476 — Umělé dýchání 476 — Oživování novorozence 477 — Inhalace 477	
Fysikální léčba	478
Diatermie 478 — Horské slunce 478 — Sluneční lázně 478 — Lázně 478 — Zá- baly 478	
Přílohy	
1. Množství využitelných živin ve 100 g potravin	481
2. Obsah minerálních látek v některých potravinách	482
3. Označování některých druhů kojenecké stravy	484
4. Záznam o zdraví a nemocech dítěte	486
Pisemnictví	491
Seznam vyobrazení v textu	494
Seznam vyobrazení na křídových přílohách	498
Rejstřík	500
Obsah	509